

Kraków, dnia 2019-04-02

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Prof. dr hab. Ewa Bujwid-Kurek

Katedra Współczesnych Transformacji Politycznych

Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

RECENZJA

dysertacji doktorskiej Pani mgr Patrycji Cygan pt. "Wymiary tożsamości i poglądy społeczno-polityczne samorządowej elity Krakowa", Kraków 2018, napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. prof. nadzw. Krzysztofa Łabędzia, w Instytucie Politologii Wydziału Politologii w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Przekazana mi do recenzji dysertacja doktorska poświęcona została ciekawej i ważnej, z politologicznego punktu widzenia problematyce. Doktorantka zajęła się badaniem elit politycznych wybierając poziom samorządu, a dokładnie interesowała ją elity samorządowe miasta Krakowa. Stąd też tytuł dysertacji „Wymiary tożsamości i poglądy społeczno-polityczne samorządowej elity Krakowa”. W badaniach politologicznych problematyka elit politycznych wpisuje się do tematów, o kluczowym znaczeniu. Niekwestionowane jest, że elity polityczne odgrywają bardzo ważną rolę w procesie decyzji politycznych. Naczelnym celem badawczym, który wyznaczyła sobie Doktorantka było określenie tożsamości elity samorządowej miasta Krakowa, w tym dokonanie identyfikacji poglądów społecznych i politycznych jej członków. W związku z czym Doktorantka pytała m.in.: kim są członkowie elity samorządowej miasta Krakowa i jakimi cechami się wyróżniają. W celu określenia tożsamości elity samorządowej miasta Krakowa Doktorantka samodzielnie przeprowadziła badania empiryczne.

Praca liczy 311 stron i składa się ze wstępu, poprawnego pod względem stawianych wymogów dla tego typu rozważań. Znajduje się tu teza badawcza, pytania i hipotezy badawcze, które zostały uporządkowane

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

www.inp.uj.edu.pl

wg hierarchii ważności, czego Autorka dowiodła w toku wyводу. Omówiona została struktura pracy oraz metody badawcze. Zapomniano jednak o oszacowaniu literatury przedmiotu w wybranym temacie badawczym, co zapewne byłoby cennym dopełnieniem treści tu zawartych. W skład dysertacji wchodzi także pięć rozdziałów, podsumowanie i wnioski, bibliografia, dwa aneksy, dwa załączniki, spis tabel oraz spis rycin.

Rozdział pierwszy – teoretyczny, dotyczy definiowania elit politycznych jak i definicyjnego ujęcia tożsamości (ss. 27 – 74). Doktorantka zwraca uwagę na problematykę elit politycznych jako przedmiot analiz społecznych, *per analogiam* podejmuje zagadnienie elit politycznych w badaniach społecznych, co jest w mojej opinii, uzasadnionym wprowadzeniem teoretycznym do dalszych rozważań praktycznych pod warunkiem, że zostanie to wykorzystane w kolejnych rozdziałach.

W rozdziale drugim Doktorantka omawia miasto Kraków, zwracając szczególną uwagę na jego dzielnice, biorąc pod uwagę uwarunkowania instytucjonalne, polityczne i społeczne (ss. 75 – 126). Ważne podkreślenia jest, że w uwarunkowaniach politycznych uwzględnione zostały możliwe modele funkcjonowania miejskich jednostek pomocniczych, nie zapomniano też o partiach politycznych i podziałach w środowisku lokalnym. Zaprezentowana została rola partii politycznych w funkcjonowaniu Rady Miasta i Rad Dzielnic miasta Krakowa oraz określono, jaki wpływ na karierę radnych ma ich przynależność partyjna. Odniesiono się nadto do źródeł, z jakich samorządowcy pozyskują informacje na temat potrzeb i oczekiwań członków wspólnot lokalnych jak też rozpoznania przez nich w ich najbliższym otoczeniu liderów społecznych. Pewne zastrzeżenie, już na pierwszy „rzut oka”, budzi nieproporcjonalna konstrukcja tego rozdziału – tylko jeden podrozdział dotyczący uwarunkowań politycznych został uszczegółowiony (podzielony na podrozdziały), czego zabrakło w pozostałych: 2.2 Uwarunkowania instytucjonalne i 2.4 Uwarunkowania społeczne.

Rozdział trzeci zatytułowany został „Społeczno-demograficzna charakterystyka samorządowej elity Krakowa” (ss. 127 -188). W rozdziale tym zwrócona została uwaga na podstawowe cechy demograficzne, sytuację materialną, wykształcenie, aktywność zawodową samorządowych elit miasta Krakowa. W rozdziale tym znajdziemy szczegółowe dane dotyczące wieku, płci, stanu cywilnego, wykształcenia jak również sytuacji zawodowej i materialnej radnych. Tu także zwrócona została uwaga zarówno na cechy wspólne jak i różnice występujące między badanymi grupami, biorąc pod uwagę cechy społeczno-demograficzne oraz reprezentatywność elity względem całego społeczeństwa.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

www.inp.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

W rozdziale czwartym Doktorantka omawia drogi prowadzące do uplasowania się w samorządowej elicie miast Krakowa”(ss. 189 – 212), jednocześnie wskazując na motywacje jednostek do pracy w samorządzie. Wyszczególnione zostały rodzaje dróg prowadzące do osiągnięcia statusu elity samorządowej oraz zwrócona została uwaga na projektowanie karier politycznych. Podjęta została też próba ustalenia istniejącego wzoru kariery członka elity samorządowej oraz procesu rekrutacji przynależenia jednostki do lokalnej elity samorządowej.

W rozdziale piątym i ostatnim zarazem, Doktorantka interesowała się przekonaniem, szczególnie zaś systemem wartości, które mają wpływ na identyfikację wspólnotową radnych miasta i dzielnic Krakowa (s. 213 – 240). W pełni uzasadnione jest, biorąc pod uwagę naczelną tezę badawczą, dokonanie wyboru w przeprowadzanych badaniach w zakresie przekonań społecznych i politycznych oraz hierarchii wartości. W rozdziale tym ocenie poddane zostały pożądane cechy członków elity samorządowej miasta Krakowa oraz zwróconą uwagę na znaczenie elity samorządowej w społeczności lokalnej. Opisano też w jaki sposób radni postrzegają swoją rolę i wpływ na codzienne życie mieszkańców Krakowa.

Rozważania kończą podsumowania wnioski(ss. 241-250).

Konstrukcja dysertacji jest przemyślana i logiczna, enumeracja zagadnień ujęta została w porządku chronologicznym. Warto docenić, że każdy kolejno po sobie następujący rozdział rozpoczyna się od wprowadzenia, a kończy się uwagami końcowymi. Co ważne, Doktorantka czyni to konsekwentnie, nie zaniedbując żadnego z rozdziałów.

W mojej ocenie praca ta, dzieli się na dwie zasadnicze części (choć tak nie nazwane), część teoretyczną i praktyczną. To nie może dziwić, gdyż praca ta jest utrzymana w konwencji teoretyczno-empirycznej, w której główną zaletą - „wartości dodaną” są rzetelnie przeprowadzone przez Doktorantkę badania empiryczne, co nie często się zdarza w naukowych pracach politologicznych. Niestety jednak, mam wrażenie, że rozdział teoretyczny przepełniony licznymi teoriami elit politycznych, nie został w pełni wykorzystany w rozdziałach empirycznych. W związku z powyższym otwartym pozostaje pytanie jaki był cel przytaczania niemal wszystkich teoretyków i ich koncepcje elit politycznych, skoro zabrakło *expressis verbis* odniesienia do nich w części praktycznej, poświęconej badaniom elit samorządowych miasta Krakowa. Natomiast bardzo wysoko oceniam poprawny dobór i wykorzystanie kilku różnych technik badawczych: analizę danych zastanych, ankietę audytoryjną oraz wywiad kwestionariuszowy. Zwłaszcza ta ostatnia technika wywiadu kwestionariuszowego, wydaje się być szczególnie godna docenienia. Mając na względzie *lejtmotyw* rozważań, chodzi o to, że cechą dystynktywną tej techniki jest poza wszystkim, możliwość bezpośredniej

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

www.inp.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

interakcji między badaczem a respondentem. Zatem strony biorące udział w badaniu są fizycznie obecne (podczas przeprowadzania wywiadu, co niewątpliwie umożliwia przeprowadzającemu wywiad, obserwację i analizę zachowań niewerbalnych respondenta. Zatem bezdyskusyjna jest pozyskana w wyniku tej techniki obserwacja behawioralna respondentów. Należy wysoko ocenić umiejętności Doktorantki, która podjęła się udanego zresztą trudu samodzielnego opracowania ankiety (patrz: załącznik nr 2 Wzór kwestionariusza wywiadu skierowanego do radnych miasta Kraków ss. 289 – 301), co uważam za wartościową umiejętność. W celu prawidłowego zaprojektowania badań empirycznych i uzyskania jak najbardziej wiarygodnych danych najpierw Doktorantka przeprowadziła badanie pilotażowe, co następnie umożliwiło Jej przetestowanie podstawowego narzędzia badawczego - kwestionariusza ankiety. Zostało to bardzo skrupulatnie przez Doktorantkę opisane i w pełni uzasadnione (patrz s. 18 – 20).

Warte jest też docenienia, że niemal wszystkie pomieszczone w dysertacji materiały graficzne są opracowaniami własnymi. Co więcej, wszystkie materiały graficzne nie zostały zmieszczone bezrefleksyjnie, wręcz przeciwnie, znajduje się do nich odwołanie z tekstu zwartego. Nie zapomniano też o komentarzach „odautorskich” które *implicite* z tego wynikają. Autorka przyjęła konwencję, która wprawdzie spotykana jest w literaturze przedmiotu, polegająca na tym, że tytuły materiałów graficznych znajdują się nie „nad”, a „pod” rycinami, tam też Doktorantka podaje źródło. W mojej opinii czytelniej byłoby, gdyby tytuł znajdował się „nad” ryciną, a „pod spodem” było podane źródło. W sumie zamieszczonych zostało aż 110 rycin, przy czym w przypadku jednej z nich traktującej w kwestii identyfikacji przeszkód w sprawnym funkcjonowaniu Rady Miasta Krakowa, wymienione zostały rodzaje przeszkód, Mam uwagę co do nazewnictwa jednego z rodzajów tych przeszkód. Rodzi się pytanie, czy rodzajem przeszkód może być „brak przeszkód” (patrz: rycina 2.4, str.94). Oprócz rycin, dysertacja wzbogacona została poprzez zamieszczenie w niej 36 tabel, które są także, co szczególnie jest warte docenienia, efektem pracy własnej Doktorantki.

W uzasadnieniu, Doktorantka zaznacza, że rozprawa w całości została poświęcona samorządowej elicie Krakowa, ukształtowanej w wyniku wyborów samorządowych zarządzanych na dzień 16 listopada 2014 roku. Cieszy, że Doktorantka uzasadnia wybór VII kadencji 2014 – 2018. Dzięki czemu dowiadujemy się, że chodziło o aktualność badań oraz, co nie może dziwić, skoro celem były badania empiryczne, dostępność respondentów. Warto zaznaczyć, że Doktorantka przeprowadziła badania na próbie 415 respondentów, co niewątpliwie wymagało sporego nakładu pracy.

Doktorantka, dowiodła, że reprezentuje młode pokolenie XXI wieku, które umiejętnie wykorzystuje innowacyjność technologiczną. Pani mgr Patrycja Cygan wprowadziła informacje zawarte w

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

www.inp.uj.edu.pl

kwestionariuszach ankiet i wywiadów do nowoczesnego programu komputerowego pn. *IBM SPSS Statistics 24.0*, które jest uniwersalnym oprogramowaniem stworzonym do statystycznej analizy danych i jest szeroko wykorzystywane m.in. w analizach naukowych.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Uwagi i pytania szczegółowe:

1. Doktorantka szanując prawa autorskie poprawnie stosuje odnośniki, jednakże zdarza się, że w niektórych przypisach zabrakło podania numeru strony (patrz: przypis 1/str.7 - tylko w pierwszej z wymienionych pozycji odnotowano numer strony, w pozostałych wymiennych pozycjach tego zabrakło, przypis 35/str.13, 36/str.14, przypis 37/str.14, przypis 38/16, przypis 42/str. 17 pozycja pierwsza *Wywiad kwestionariuszowy... itp.*). Warto docenienia jest, że literatura została starannie wyselekcjonowana i dobrana poprawnie do każdego omawianego wątku badawczego.
2. Na stronie 9 Doktorantka posługuje się nazewnictwem „kraj”, a tymczasem należało użyć nazwy – „państwo”, co jednoznacznie jest definiowane w Słownikach i Leksykonach Politologii. Tym bardziej, że w tym przypadku mowa jest o najważniejszych pełnionych stanowiskach. Zatem najważniejsze funkcje/stanowiska obejmuje się/piastuje w państwie, a nie w kraju. W tym miejscu warto przypomnieć jedno z ujęć definicyjnych państwa, rozumianego jako polityczna organizacja społeczeństwa.
3. Na str. 97 pojawia się nagłówek (zapisany pogrubionym drukiem) pt.: „Identyfikacja przeszkód w funkcjonowaniu Rad Dzielnic Krakowa”, a pod spodem mapka nazwana „ryciną” wizualizująca odsetek radnych identyfikujących przeszkody w sprawnym funkcjonowaniu Rad Dzielnic Krakowa, co nieco dziwnie wygląda, a może powinien to być tytuł podrozdziału? (patrz str.97).
4. Pojawiają się następujące pytanie: po pierwsze; dlaczego Doktorantka dokonała rozdziału Aneks/Załącznik. Czy nie właściwiej byłoby w Aneksach zamieścić „Wykaz radnych dzielnic miasta Krakowa VII kadencji (2014-2018)” i „Wykaz radnych miasta Krakowa VII kadencji (2014 – 2018)” oraz „Wzór kwestionariusza ankiety dedykowanej radnym dzielnic miasta Krakowa” i „Wzór kwestionariusza wywiadu skierowanego do radnych miasta Krakowa” i pominąć załącznik ?
5. Kolejne pytanie dotyczy enumeracji zarówno spisu tabel jak i rycin - czy w tym przypadku nie powinna być zachowana kolejność po sobie następująca (*per analogiam* jak w kolejność przypisów).
6. Praca napisana jest poprawnym językiem, choć trudno jest mi się zgodzić na użyte przez Doktorantkę określenia takie jak *exmplum.*: „kohorta demograficzna” (patrz: str.185). *Kohorta*(łac. *cohors*) cytują za: „Słownik Wyrazów Obcych PWN”,(red.) J. Tokarski, Warszawa 1980, s. 362 „1. jednostka taktyczna w wojsku rzymskim, stanowiąca dziesiątą część legionu, 2. Przen .a) grupa

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

www.inp.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

ludzi w zwartym szyku, oddział, b) pogardliwie gromada, zgraja; banda”. Żadna z tu wymienionych fraz nie pasuje do użytego określenia. Także budzi moje zastrzeżenie użyte określenie „linia demarkacyjna” (str.24), które Doktorantka używa w znaczeniu: „wyznaczono linie demarkacyjne obszaru badawczego”. Fraza „linia demarkacyjna” zarezerwowana jest i powszechnie stosowana do wyznaczania granic geograficznych państw a nie obszaru badawczego.

7. Wykaz bibliografii został sporządzony przy zachowaniu powszechnie stosowanych zasad, choć sugerowałabym, by plik pt.: „Roczniki statystyczne i inne źródła danych statystycznych” był zamieszczony w drugiej kolejności zaraz po aktach prawnych, gdyż zalicza się je do tzw. źródeł z „pierwszej ręki”.
8. W podsumowaniu i wnioskach zabrakło mi perspektywy futurologicznej - oceny przyszłego stanu rzeczy, „odautorskich”, politologicznych prognoz w badanym temacie. Ciekawe byłyby spostrzeżenia Doktorantki, czy na podstawie przeprowadzonych badań i obserwacji można snuć prognozy np.: dotyczące „odpartyjniienia” samorządowych elit. Ciekawi też, skoro udało się Doktorantce zbadać, że elitę miasta Krakowa tworzą w głównej mierze „żonaci mężczyźni”, którzy od wielu lat zamieszkują reprezentowany przez siebie obszar, odnosząc się do zasady równouprawnienia kobiet i mężczyzn, czy jest także w niedalekiej przyszłości szansa, by elita ta, była w takim samym stopniu reprezentowana przez kobiety posiadające taki sam status co mężczyźni. Może także istnieje prawdopodobieństwo, że „żonatych mężczyzn” reprezentowanych w elicie samorządowej miasta Krakowa w niedalekiej przyszłości zastąpią „żonate kobiety”? Czy dostrzega się takie zapotrzebowanie społeczne i z czego wynika zjawisko „nietożsamej” reprezentacji kobiet w samorządowych elitach miasta Krakowa.

Reasumując - w mojej ocenie dysertacja ma charakter pionierski, bowiem jak do chwili obecnej nie przeprowadzono szczegółowych badań dotyczących tożsamości elity samorządowej miasta Krakowa pod względem poglądów społecznych i politycznych jej członków, co szczególnie jest wartościowe w badaniach politologicznych. Doktorantka, przeprowadzając badania empiryczne umożliwiające jej opracowanie materiałów graficznych w postaci tabel i rycin wykonała pracę tytaniczną. Wykazała się rzetelnością, pracowitością. Wszystkie bez mała zgromadzone i pomieszczone w rozprawie liczne materiały graficzne są nie tylko precyzyjnie dobrane do toku wywodu lecz także rzetelnie opracowane przez Doktorantkę, czego dowodzą wyrażone kompetentne komentarze i opinie. Praca prezentuje się też imponująco pod względem szaty graficznej, choć obfitość licznych materiałów graficznych sprawia, że nie da się jej przeczytać „jednym tchem”.

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

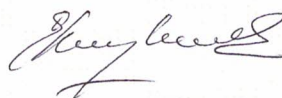
www.inp.uj.edu.pl

Rekomendacja:

Generalnie rzecz ujmując, stwierdzam, że recenzowana przez mnie dysertacja doktorska spełnia wymogi stawiane pracą doktorską. Podjęty przez Panią mgr Patrycję Cygan temat badawczy w pełni wpisuje się w dyscyplinę, w której dysertacja powstała. Połączenie w dysertacji wątków *stricte* teoretycznych z badaniami empirycznymi jednoznacznie utwierdza w przekonaniu o umiejętnościach i dojrzałości intelektualnej Doktorantki.

W mojej opinii Pani mgr Patrycja Cygan w wystarczającym stopniu opanowała technikę pisania pracy naukowej: umiejętnie artykułuje cel badawczy, właściwie formułuje pytania badawcze i poszukuje na nie odpowiedzi. Poruszając się w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji, sięga po metody badawcze, które są właściwe tym naukom.

W związku z powyższym wnioskuję, by rozprawa ta poddana została dalszym etapom ustawowo przewidzianym w przewodzie doktorskim. Jednocześnie zaznaczam, że celem zgłoszonych przeze mnie uwag nie było bynajmniej w najmniejszym stopniu obniżenie rangi recenzowanej dysertacji, lecz wskazanie słabości do ich ewentualnego wyeliminowania i dyskusji.

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Nauk

Politycznych i Stosunków

Międzynarodowych

ul. Jabłonowskich 5

PL 31-114 Kraków

tel. +48 12 422 50 89

+48 12 431 88 60

+48 12 426 50 22

fax +48 12 421 53 65

www.inp.uj.edu.pl